

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

THEORY AND METODOLOGY OF CONTINUING PROFESSIONAL EDUCATION

УДК 371.134.014

Світлана Мартиненко
ORCID iD 0000-0002-7822-5600

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
Київський міжнародний університет,
вул. Львівська, 49, 03179 Київ, Україна,
s-martunenko@ukr.net

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У процесі реформування системи вищої освіти впровадження на потребу часу змішаної та дистанційної форм навчання місія закладу вищої освіти полягає в забезпеченні ефективності та якості освітнього процесу. Відтак актуальною стає проблема використання змішаного та дистанційного навчання, які з урахуванням особливостей проведення мають забезпечити здобувачам освіти якість надання освітніх послуг. Змішане навчання розуміємо як гібрид традиційного очного та онлайн-навчання, за якого навчання відбувається як у аудиторії, так і за її межами, причому онлайн-складова стає природним розширенням традиційного аудиторного навчання. У статті висвітлено особливості організації освітнього процесу в умовах змішаного та дистанційного навчання, проаналізовано й уточнено сутність і зміст понять «змішане навчання», «дистанційне навчання», визначено основні підходи, методичні принципи, покладені в основу організації освітнього процесу в університеті; виокремлено пріоритетні завдання і переваги запроваджених форм навчання, окреслено тенденції їх розвитку, зокрема в сучасних реаліях. Охарактеризовано методи, організаційні форми й засоби, які застосовуються під час змішаного і дистанційного навчання, подано конкретні приклади їх запровадження в Київському міжнародному університеті, а також схематичну структуру методичної системи запропонованих форм навчання, які забезпечують якість організації освітнього процесу. Доведено, що змішане і дистанційне в поєднанні з традиційним навчанням розв'язує проблеми індивідуалізації, інтенсифікації та оптимізації освіти і є найбільш дієвою формою існуючої в університеті моделі навчання.

Ключові слова: дидактичні принципи, методи, засоби і форми організації навчання; дистанційне навчання; заклад вищої освіти; змішане навчання; освітній процес; традиційне навчання; якість освіти.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2020.4.1>

Вступ. Упровадження в освітній процес під час пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 та карантину сучасних педагогічних технологій відкриває нові можливості для реалізації диференційованого та індивідуального підходів, позитивно впливає на формування самостійності та творчої активності студентів, реалізує перехід від контактної (безпосередньої) освіти до самоосвіти. Серед

найбільш оптимальних технологій навчання, які застосовуються в закладі вищої освіти, є змішане (blended) і дистанційне (distance) навчання, що передбачає залучення інтерактивних методик. Як засвідчує практика, система вищої освіти спрямована на збільшення частки самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом: скорочується кількість аудиторних годин на вивчення навчальних предметів, зростає обсяг навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання.

Відтак стає очевидною потреба застосування різних видів і форм організації освітнього середовища, зокрема змішаного і дистанційного, які є пріоритетними й ефективними в сучасних реаліях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективності використання педагогічних технологій в освітньому процесі присвячені статті багатьох дослідників: В. Бикова, Ю. Галатюка, Г. Селевка, В. Андрєєва, В. Беспалька, В. Боголюбова, О. Співаковського, В. Пітюкова, В. Сластеніна, Я. Савельєва та ін. Питання про організацію дистанційного навчання розглядається в наукових працях І. Бацуровської, Ю. Богачкова, Н. Корсунської, В. Кухаренка, Н. Морзе, Е. Полата, Б. Шуневича, Л. Петухової, М. Львова та ін.

Вивчення означеної проблеми дало змогу з'ясувати, що впровадженню моделі змішаного та дистанційного навчання в системі освіти присвячені праці таких учених, як: Є. Желнова, О. Коротун, А. Фандєєва, О. Кривонос, В. Кухаренко, М. Нікітіна, Ю. Триус, Г. Чередніченко, Л. Шапран та інших. До питань змішаного навчання зверталися також зарубіжні дослідники, зокрема: С. Грехем, С. Моебс, С. Вейбелзах, Д. Пейнтер, Р. Сченк. Проте, незважаючи на досить вагомий напрацювання, теорія і практика застосування змішаного навчання в закладах вищої освіти потребує подальших досліджень, адже проведений аналіз українських і зарубіжних наукових праць із проблеми дослідження щодо забезпечення якості університетської освіти в умовах змішаного і дистанційного навчання в університеті засвідчив про її недостатню вивченість як в теоретичному, так і прикладному аспектах.

Мета статті полягає у висвітленні основних наукових підходів до забезпечення якості університетської освіти в умовах змішаного та дистанційного навчання, дидактичних принципів, методів, засобів і форм організації освітнього процесу в сучасних умовах функціонування закладу вищої освіти.

Результати дослідження. З урахуванням зазначеного важливою складовою нашого дослідження є визначення, розширення сутності та змісту наукових дефініцій «змішане навчання», «дистанційне навчання», адже в сучасних умовах з'явилися нові педагогічні підходи, дискурсійні курси, запровадження ІТ-технологій, програмних освітніх платформ (цифрові системи управління навчанням: ZOOM, Moodle, Century Tech, Google Classroom, Edmodo, Edraak, Skooler тощо). Детальний аналіз і вивчення сутності означених понять засвідчили, що українські та зарубіжні дослідники визначають їх по-різному. Досить часто у науковому обігу використовуються, окрім змішаного, терміни «комбіноване» або «гібридне» навчання (з англ. мови «blend» – «змішувати», «сполучати», «комбінувати»).

Так, на думку українських науковців М. Жалдака (2003), Ю. Триуса (2012), В. Кухаренка (2014), змішане навчання – це цілеспрямований процес здобуття знань, умінь і навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємно-

го доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за умови самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання.

М. Нікітіна (2012) подає тлумачення змішаного навчання як «систему викладання, що поєднує очне, дистанційне і самонавчання, що охоплює взаємодію суб'єктів навчання та інтерактивними джерелами інформації, яка відображає всі притаманні освітньому процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що функціонують у постійній взаємодії один із одним, створюючи єдине ціле» (с. 170).

Електронні джерела визначають зміст змішаного навчання як поєднання онлайн- та офлайн-навчання в один ланцюжок, що дає змогу сформувати навчальний досвід як учня, так і студента, а також може бути самодостатнім логічним навчальним курсом або навчальним предметом. За умов змішаного навчання теоретичну інформацію, яку студент опрацьовує онлайн, або самостійно вивчає навчальний матеріал чи переглядає демонстраційні відео, відеозаписи лекцій викладача, знаходить своє застосування в офлайн безпосередньо в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Деякі коментарі щодо розмежування змісту і сутності базових понять, якими послуговуємося в статті – онлайн і офлайн. Відтак, онлайн – це формат навчання студента за комп'ютером або іншим гаджетом, за якого він самостійно обирає місце для навчання, контролює час, ритм і послідовність виконання; навчання офлайн – безпосередня взаємодія студента і викладача у процесі навчання, набуття фахових компетентностей.

Змішане навчання (blended learning) – це формальна, структурована і логічна програма, в якій студенти проходять певну частину навчального курсу онлайн, водночас самі контролюють час, місце, ритм і послідовність виконання завдань. У педагогічній теорії та практиці існують такі моделі змішаного навчання, як: ротаційні (Rotation), гнучкі (Flex), особистісно орієнтовані моделі (Self-Blend Model), моделі самостійного змішування (A La Carte Model), збагачене віртуальне середовище (Enriched Virtual) тощо.

У контексті зазначеного Ю. Триус (2012) визначає комбіноване (змішане) навчання як «цілеспрямований процес здобування знань, набуття умінь і навичок, засвоєння способів пізнавальної діяльності суб'єктом навчання, розвитку його творчих здібностей на основі комплексного і систематичного використання традиційних, інноваційних педагогічних технологій та інформаційно-комунікаційних технологій навчання за принципами взаємного доповнення з метою підвищення якості освіти» (с. 304).

S. Moebs, S. Weibelzahl (2006) тлумачать змішане навчання як поєднання дистанційного і традиційного спілкування в інтегрованій навчальній діяльності. В. Collis (2001) вважає що, змішане навчання – це «гібрид традиційного очного та онлайн навчання, за

якого навчання відбувається як у аудиторії, так і за її межами, причому онлайн-складова стає природним розширенням традиційного аудиторного навчання» (с. 140).

Таким чином, під поняттям «*змішане навчання*» розуміємо цілеспрямований циклічно організований процес взаємодії суб'єктів навчання, в якому поєднано традиційну та дистанційну моделі навчання, що відбувається безпосередньо в аудиторії та поза її межами в синхронному та асинхронному режимах і базується на широкому застосуванні ІКТ. Вважаємо, що за умов змішаного навчання важливо правильно та оптимально розподілити навчальний матеріал на онлайн- і офлайн-, виконання практичних занять, контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів. Метою змішаного навчання є саме інтеграція традиційного та дистанційного навчання із застосуванням ІКТ, тобто створення такого освітнього простору, в якому студенти і викладачі зможуть у зручних для себе обставинах, за сприятливих умов здійснювати процес викладання і навчання.

На основі зазначеного варто з'ясувати переваги змішаного навчання, що поліпшують процес викладання. З урахуванням власного професійного досвіду до основних із них варто віднести такі:

- студенти навчаються самостійно готуватися до занять;
- підвищується мотивація студентів на здобуття фахових знань і навичок;
- робиться акцент на поглибленому професійному навчанні;
- ефективне використання часу і матеріально-технічних ресурсів;
- гнучкість і відкритість форм, методів і засобів навчання ;
- легше робити аналітику особистісно-професійних досягнень кожного студента;
- розширюються засоби і технології діагностування;
- інтерактивність;
- навчання в команді / групах / парах;
- робота вдома (самостійна робота);
- економія матеріальних затрат за рахунок скорочення поїздок;
- різноманітні можливості для навчання тощо.

Переконані в тому, що освітній процес, організований за технологією змішаного навчання, спрямований на формування всебічно і гармонійно розвинутої особистості, тому що реалізовує освітню, стимулювальну, розвивальну та формувальну функції.

Основними науковими підходами впровадження змішаного навчання в освітній процес університету є: системний, компетентнісний, особистісний, діяльнісний, ресурсний, які забезпечують його ефективність і цілеспрямованість. Для розв'язання освітніх завдань у змішаному навчанні викладачі ЗВО використовують як традиційні, так і нетрадиційні методи навчання, до яких належать: словесні, наочні, практичні, кейс-технології, відеоконференції, «круглі столи»,

веб-квести, «мозкові штурми», ділові ігри, проектні методи тощо.

Формами організації змішаного навчання у закладах вищої освіти можуть бути:

- *традиційні форми організації навчання*: лекції, семінари, колоквиуми, практичні заняття, самостійні та лабораторні роботи тощо;
- *комп'ютерно-орієнтовані форми організації навчання*: аудіо- та відеолекції, вебінари, індивідуальні та групові онлайн-проекти, консультації з використанням ІКТ тощо.

У процесі визначення методичних засад змішаного навчання необхідно розглянути також засоби навчання, які охоплюють:

- *традиційні*: підручник, посібник, зошити, роздаткові матеріали, лабораторне обладнання, технічні засоби тощо;
- *комп'ютерно-орієнтовані*: електронні підручники та зошити, аудіо- та відеоматеріали, CD-диски, програмне забезпечення для контролю та виміру рівня навчальних досягнень, інформаційно-пошукові та пошукові системи, анімації та симуляції тощо.

Крім живого, безпосереднього спілкування між викладачем і студентами в змішаному навчанні досить часто застосовуються дистанційні інструменти для комунікації: чат (текстовий і відео), форум і електронна пошта, що дають змогу здобувачам освіти спілкуватися між собою і викладачем, працювати разом, а також ставити питання викладачеві, не чекаючи лекцій.

Звернемося до характеристики класичної структури методичної системи навчання, яка охоплює мету, завдання, зміст, форми організації, методи та засоби навчання. Одним із визначальних компонентів цієї системи є мета – це ідеальне мисленнєве передбачення кінцевих результатів навчання, тобто те, до чого прагнуть викладачі та студенти. У науковій літературі виділяють три основні групи складових мети: *освітня* – формування у студентів наукових знань, спеціальних і загальнонавчальних умінь і навичок; *розвивальна* – розвиток мовлення, мислення, пам'яті, творчих здібностей, рухової та сенсорних систем; *виховна* – формування світогляду, моралі, естетичної культури тощо. Зміст змішаного навчання враховує зміст навчання у закладі вищої освіти, який визначений у структурі, змісті та обсязі навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує студенту можливість здобуття вищої освіти та певної кваліфікації.

Змішане навчання, орієнтоване на особистісні запити студентів, формує в них навички самостійного навчання та самоконтролю. Таке навчання надає їм нові можливості у вивченні дисциплін: можна не тільки в аудиторії на заняттях, а й будь-якого часу та в будь-якому місці ознайомитися з необхідним навчальним матеріалом у режимі онлайн, пройти тестування з метою перевірки своїх знань за темою в режимі онлайн, а отже, підготуватися до контрольної / самостійної роботи в аудиторії; переглянути додаткові джерела з теми онлайн, які надає викладач.

Підсумовуючи зазначене, варто зробити висновок про те, що змішане навчання сприяє підвищенню ефективності навчання, оскільки триває не лише аудиторна навчальна діяльність студента, а й постійна та регулярна самостійна робота з використанням сучасних програмних і технічних засобів, ІКТ, що веде до неперервності освітнього процесу. Таке навчання активізує аналітичні здібності студентів та розвиває критичне мислення за рахунок того, що вони отримують навчальний матеріал не тільки від викладача на лекції, але й самостійно шукаючи, обираючи та обробляючи необхідну інформацію. Застосування у змішаному навчанні нових методів, інструментів і сучасних засобів уможливорює повніше використовувати потенціал навчального контенту. На нашу думку, розвиток змішаного навчання має стати одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної системи вищої освіти. Відтак, у межах отриманого результату можна визначити перспективу подальшого дослідження щодо вдосконалення змістового наповнення технології організації змішаного навчання в закладах вищої освіти.

Сутнісне наповнення базового поняття «дистанційне навчання». Досить слушною для нас є думка В. Бикова (2001), який виділяє такі різновиди дистанційного навчання, як: традиційне дистанційне навчання, коли взаємодія між суб'єктами відбувається із затримкою у часі (асинхронно); електронне дистанційне навчання, коли взаємодія між учасниками відбувається як асинхронно, так і синхронно в часі, та базується на застосуванні сучасних ІКТ (с. 34).

Дистанційне навчання є однією з форм організації освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. За цієї форми середовище навчання характеризується тим, що студенти зазвичай частково або повністю віддалені від викладача у просторі й часі, водночас мають змогу в будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації. Дистанційне навчання покликане розв'язувати специфічні завдання, спрямовані на розвиток творчої складової освіти, й проблеми, складні для традиційної форми навчання.

Українські вчені Л. Петухова і Н. Осипова (2010) розуміють сутність «дистанційного навчання» як саме електронне дистанційне навчання і дають таке його визначення: «універсальна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій і технічних засобів, які створюють для студента умови для вільного вибору освітніх дисциплін і діалогового обміну інформацією з викладачем». Відтак надалі в нашій статті «дистанційне навчання» будемо подавати більш розгалужено як «електронне дистанційне навчання».

Під *дистанційним навчанням* найчастіше розуміємо індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного суб'єктів освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, яке

функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування в навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними рівнями вищої освіти відповідно до затверджених стандартів освіти, за програмами підвищення кваліфікації учасників освітнього процесу. Завданням дистанційного навчання є забезпечення здобувачів освітніх послуг можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей.

У площині дистанційного навчання досить часто вживаються й застосовуються спеціальні терміни й поняття, зокрема: асинхронний режим, синхронний режим, веб-середовище дистанційного навчання, дистанційна форма навчання, ІКТ дистанційного навчання, психолого-педагогічні технології дистанційного навчання, система управління дистанційним навчанням, суб'єкти дистанційного навчання, технології дистанційного навчання, які розширюють наукове розуміння змісту й складових означеної дефініції.

У Київському міжнародному університеті дистанційне навчання реалізується шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми навчання, а також використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання студентів у різних формах. Дистанційна форма навчання в Університеті запроваджена й введена в дію наказом президента Університету.

Освітній процес в КиМУ за дистанційною формою навчання здійснюється в таких формах, як: самостійна робота; навчальні заняття; практична підготовка; контрольні заходи. Основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, практичне та лабораторне заняття, консультація тощо. Лекція, консультація, семінар проводяться зі здобувачами вищої освіти (слухачами) дистанційно у синхронному або асинхронному режимі відповідно до навчального плану. Отримання навчальних матеріалів, спілкування суб'єктів дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, забезпечується передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в синхронному або асинхронному режимі. Практичне заняття, яке передбачає виконання практичних (контрольних) робіт, відбувається дистанційно в асинхронному режимі. Окремі практичні завдання виконуються в синхронному режимі, що визначається робочою програмою навчальної дисципліни. Усі контрольні заходи в Університеті здійснюються відповідно до рішення закладу вищої освіти дистанційно з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема відеоконференцзв'язку за умови забезпечення аутентифікації того, хто навчається, або очно.

У 2020–2021 навчальному році дистанційне навчання на період карантину, оголошеного у зв'язку з поширенням COVID-19, введено наказом президента Університету з метою:

- забезпечення якісного процесу навчання на період введення карантину шляхом реалізації ресурсних можливостей Університету за рахунок оновлення змісту та методів навчання, зокрема особистісного та індивідуального підходів;
- поширення доступу до освітньо-професійних програм вищої освіти з використанням сучасних інформаційних ресурсів;
- індивідуалізації процесу навчання відповідно до потреб, особливостей і можливостей кожного студента.

На період карантину викладачі кафедр Університету забезпечують підготовку індивідуальних завдань (залежно від фаху), тем повідомлень, рефератів, проєктів тощо, які відповідають практичній (семінарській) частині конкретного заняття з можливістю їх розсилки в групи або на індивідуальні електронні пошти здобувачів вищої освіти.

Отже, варто зробити висновок, що застосування дистанційного навчання в Університеті уможливило

індивідуалізацію професійної підготовки майбутніх фахівців, збільшує обсяг самостійної роботи, формує інформаційну культуру, самостійність, активізує навчально-пізнавальну активність здобувачів освіти, забезпечує якість надання їм освітніх послуг, сприяє успішному перебігу освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведене дослідження підтвердило висунуту гіпотезу, що лише за умови поєднання традиційного, змішаного та дистанційного навчання, в основу яких покладено методичні принципи, методи, організаційні форми і засоби, що найбільшою мірою сприяють побудові гнучкого персоналізованого освітнього процесу із урахуванням індивідуальних особливостей студентів із застосуванням ІКТ, можливо досягти якості освітнього процесу. Впровадження змішаного та дистанційного навчання розширює освітні можливості студентів, відбувається інтерактивна взаємодія, що безпосередньо впливає на якість надання освітніх послуг.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні досвіду європейських університетів щодо забезпечення якості освіти в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Література

- Биков В. Ю. Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів. *Кримські педагогічні читання: Матеріали Міжнародної наукової конференції*. 2001. С. 30–50.
- Жалдак М. І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2003. Випуск 7. С. 3–16.
- Закон України «Про вищу освіту». 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 02.11.2020).
- Кондакова М. Л., Латыпова Е. В. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности. *Вестник образования*. 2013. № 9 (2759). С. 54–64.
- Кривонос О. М., Коротун О. В. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2015. Вип. 8 (2). С. 19–23.
- Кухаренко В. М. Змішане навчання. Вебінар. 2014. URL: <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intelblended> (дата звернення: 01.11.2020).
- Никитина М. С. Теоретико-методологические аспекты исследования проблемы смешанного обучения. *В мире научных открытий*. 2012. № 1. С. 167–176.
- Петухова Л. Є., Осипова Н. В. Електронна система підтримки нормативно-правової бази дистанційної системи навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. Вип. 7. С. 12–18.
- Триус Ю. В., Герасименко І. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. *Теорія та методика електронного навчання*. 2012. Випуск III. С. 299–308.
- Baggaley J. Educational distancing. *Distance Education*. 2020. № 41 (4). P. 582–588. DOI: 10.1080/01587919.2020.1821609
- Blended Learning. The Clayton Christensen Institute. <http://goo.gl/AL3lPN> (дата звернення: 02.11.2020).
- Collis B., Moonen J. Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London : Kogan Page Limited, 2001. 231 p.
- DreamBox Learning. *Blended Learning: 10 Trends*. 2014, April 25. URL: <http://www.dreambox.com/blog/blended-learning-10-trends> (дата звернення: 02.11.2020).
- Kannan V., Kuromiya H., Gouripeddi S. P., Majumdar R., Madathil Warriem J., Ogata H. Flip & Pair – a strategy to augment a blended course with active-learning components: effects on engagement and learning. *Smart Learning Environments*. 2020. № 7 (1). DOI: 10.1186/s40561-020-00138-3
- Krismadinata, Verawardina U., Jalinus N., Rizal F., Sukardi, Sudira P., Ramadhani D., Lubis A. L., Friadi J., Arifin A. S. R., Novaliendry D. Blended learning as instructional model in vocational education: Literature review. *Universal Journal of Educational Research*. 2020. № 8 (11B). P. 5801–5815. DOI: 10.13189/ujer.2020.082214

- Moebs S., Weibelzahl S. Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises. *Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st European Conference on Technology Enhancing Learning*. Crete, Greece, 2006. P. 1–6.
- Lorente L. M. L., Arrabal A. A., Pulido-Montes C. The right to education and ict during covid-19: An international perspective. *Sustainability*. 2020. № 12 (21). Art. № 9091. P. 1–17. DOI: 10.3390/su12219091
- Ożadowicz A. Modified blended learning in engineering higher education during the COVID-19 lockdown-building automation courses case study. *Education Sciences*. 2020. № 10 (10). Art. № 292. P. 1–20. DOI: 10.3390/educsci10100292
- Vo M. H., Zhu C., Diep A. N. Students' performance in blended learning: disciplinary difference and instructional design factors. *Journal of Computers in Education*. 2020. № 7 (4). P. 487–510. DOI: 10.1007/s40692-020-00164-7
- Yılmaz Ö., Malone K. L. Preservice teachers perceptions about the use of blended learning in a science education methods course. *Smart Learning Environments*. 2020. №7 (1). Art. № 18. DOI: 10.1186/s40561-020-00126-7

References

- Bikov, V. Yu. (2001). Proektnij pidhid i distancijne navchannya u profesijnij pidgotovci upravlinskih kadriv. *Krimski pedagogichni chitannya: Materiali Mizhnarodnoyi naukovoyi konferenciyi*, 30–50.
- Zhaldak, M. I. (2003). Pedagogichnij potencial komp'yuterno-orijentovanih sistem navchannya matematiki [Pedagogical potential of computer-oriented mathematics teaching systems]. *Komp'yuterno-orijentovani sistemi navchannya*, 7, 3–16.
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine On Higher Education] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Kondakova, M. L., Latypova, E. V. (2013). Smeshannoe obuchenie: vedushie obrazovatelnye tehnologii sovremennosti [Blended learning: leading educational technologies of today]. *Vestnik obrazovaniya*, 9 (2759), 54–64.
- Krivosos, O. M., Korotun, O. V. (2015). Zmishane navchannya yak osnova formuvannya IKT-kompetentnosti vchitelya [Blended learning as a basis for the formation of ICT competence of teachers]. *Naukovi zapiski Kirovogradskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imeni Volodimira Vinnichenka. Seriya: Problemi metodiki fiziko-matematichnoyi i tehnologichnoyi osviti*, 8 (2), 19–23.
- Kuharenko, V. M. (2014). *Zmishane navchannya [Blended learning]*. Webinar. <http://www.wiziq.com/online-class/2190095-intel-blended>
- Nikitina, M. S. (2012). Teoretiko-metodologicheskie aspekty issledovaniya problemy smeshannogo obucheniya [Theoretical-methodological aspects of the problem of blended learning]. *V mire nauchnyh otkrytij*, 1, 167–176.
- Petuhova, L. Ye., Osipova, N. V. (2010). Elektronna sistema pidtrimki normativno-pravovoyi bazi distancijnoyi sistemi navchannya [Electronic system of support of normative-legal base of distance learning system]. *Informacijni tehnologiji v osviti*, 7, 12–18.
- Trius, Yu. V., Gerasimenko, I. V. (2012). Kombinovane navchannya yak innovacijna osvitnya tehnologiya u vishij shkoli [Combined learning as an innovative educational technology in higher school]. *Teoriya ta metodika elektronnoho navchannya*, III, 299–308.
- Baggaley, J. Educational distancing (2020). *Distance Education*, 41 (4), 582–588. 10.1080/01587919.2020.1821609 *Blended Learning*. The Clayton Christensen Institute. <http://goo.gl/AL3IPN>
- Collis, B., Moonen, J. (2001). *Flexible learning in a digital world: experiences and expectations*. Kogan Page Limited. DreamBox Learning. *Blended Learning: 10 Trends* (2014, April 25). <http://www.dreambox.com/blog/blended-learning-10-trends>
- Kannan, V., Kuromiya, H., Gouripeddi, S. P., Majumdar, R., Madathil Warriem, J., Ogata, H. (2020). Flip & Pair – a strategy to augment a blended course with active-learning components: effects on engagement and learning. *Smart Learning Environments*, 7 (1). 10.1186/s40561-020-00138-3
- Krismadinata, Verawardina, U., Jalinus, N., Rizal, F., Sukardi, Sudira, P., Ramadhani, D., Lubis, A. L., Friadi, J., Arifin, A. S. R., Novaliendry, D. (2020). Blended learning as instructional model in vocational education: Literature review. *Universal Journal of Educational Research*, 8 (11 B), 5801–5815. 10.13189/ujer.2020.082214
- Lorente, L. M. L., Arrabal, A. A., Pulido-Montes, C. (2020). The right to education and ict during covid-19: An international perspective. *Sustainability*, 12 (21), 9091, 1–17. 10.3390/su12219091
- Ożadowicz, A. (2020). Modified blended learning in engineering higher education during the COVID-19 lockdown-building automation courses case study. *Education Sciences*, 10 (10), 292, 1–20. 10.3390/educsci10100292.
- Vo, M. H., Zhu, C., Diep, A. N. (2020). Students' performance in blended learning: disciplinary difference and instructional design factors. *Journal of Computers in Education*, 7 (4), 487–510. 10.1007/s40692-020-00164-7.
- Yılmaz, Ö., Malone, K. L. (2020). Preservice teachers perceptions about the use of blended learning in a science education methods course. *Smart Learning Environments*, 7 (1), 18. 10.1186/s40561-020-00126-7.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КАЧЕСТВА УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ СМЕШАННОГО И ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Мартыненко Светлана, доктор педагогических наук, профессор,
проректор по научно-педагогической работе,
Киевский международный университет,
ул. Львовская, 49, 03179 Киев, Украина,
s-martunenko@ukr.net

В процессе реформирования системы высшего образования внедрение смешанной и дистанционной форм обучения миссия учреждения высшего образования заключается в обеспечении эффективности и качества образовательного процесса. Смешанное обучение понимаем как гибрид традиционного аудиторного и онлайн-обучения, при котором онлайн-составляющая становится естественным расширением традиционного аудиторного обучения. В статье освещены особенности организации образовательного процесса в условиях смешанного и дистанционного обучения, проанализированы и уточнены сущность и содержание понятий «смешанное обучение», «дистанционное обучение», определены основные подходы, методические принципы, положенные в основу организации образовательного процесса в университете; выделены приоритетные задачи и преимущества введенных форм обучения, определены тенденции их развития, в частности в современных реалиях. Охарактеризованы методы, организационные формы и средства, применяемые при смешанном и дистанционном обучении, представлены конкретные примеры их внедрения в Киевском международном университете. Доказано, что смешанное и дистанционное в сочетании с традиционным обучением решает проблему индивидуализации, интенсификации и оптимизации образования и является наиболее действенной формой существующей в университете модели обучения.

Ключевые слова: высшее учебное заведение; дидактические принципы, методы, средства и формы организации обучения; дистанционное обучение; качество образования; образовательный процесс; смешанное обучение; традиционное обучение.

ENSURING THE QUALITY OF UNIVERSITY EDUCATION IN CONDITIONS OF BLENDED AND DISTANCE LEARNING

Martynenko Svitlana, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor,
Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work,
Kyiv International University,
49 Lvivska Str., 03179 Kyiv, Ukraine,
s-martunenko@ukr.net

In modern conditions of reforming the system of higher education, the introduction of time-based blended and distance learning, the mission of higher education is to ensure the efficiency and quality of university education. Therefore, the problem of using blended and distance learning technologies becomes relevant, which, taking into account the peculiarities of the conduct, should ensure the quality of educational services for students. Blended learning is defined as a hybrid of traditional face-to-face and online learning so that instruction occurs both in the classroom and online, and where the online component becomes a natural extension of traditional classroom learning. The article highlights the peculiarities of the introduction of mixed and distance learning at the university, analyzes and clarifies the essence and content of the concepts of «blended learning», «distance learning», identifies the main approaches, methodical principles underlying the organization of the educational process, the priority tasks and advantages of the introduced forms of education are singled out, the tendencies of their development are outlined, in particular in modern conditions. The methods, organizational forms and means used during blended and distance learning are described, specific examples of their introduction at Kyiv International University are given, as well as the schematic structure of the methodical system of the proposed forms of education that ensure the quality of university education. It is proved that blended and distance learning solves the problems of individualization, intensification and optimization of education, is the most effective evolution of the traditional model of learning.

Keywords: blended learning; didactic principles, methods, means and forms of training organization; distance learning; higher education institution; learning process; quality of education; traditional education.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2020

Прийнято до друку 26.11.2020